Náučný turistický chodník Rusovce – Rusovský kanál

Kraj:	Bratislavský
Okres:	Bratislava V
Geomorfologická jednotka:	Podunajská rovina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy
Prístup:	bus MHD Bratislava-Rusovce, Vývojová a pešo 0,5 km po Irkustskej ul. k Rusovskému kanálu
Východisko:	Bratislava-Rusovce, Irkutská ul., Rusovský kanál
Trasa:	Bratislava-Rusovce, Irkutská ul.: pozdĺž Rusovského kanála – park za kaštieľom
Dĺžka, prevýšenie:	0,8 km
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	žiadna [pôvodne: 3 náučné panely, 1 informačný panel, 2 mapy]
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa nadväzuje na žltú turistickú značku a vzdialene od nej prebieha medzinárodná podunajská cyklotrasa Eurovelo 6.

Rok otvorenia: 2008

Aktuálny stav: Informačné panely ani značenie chodníka už neexistuje (2020).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Miestny úrad mestskej časti Bratislava-Rusovce, Vývojová 8, 851 10 Bratislava, tel. 02 / 6820 7011

Poznámka: Napriek faktickej neexistencii chodník pre jeho použiteľnosť podľa informácií nižšie, resp. improvizácie z dôvodu atraktívnosti jeho trasy ponechávame v databáze.

Využiteľnosť pre školy

Trasa náučného chodníka je vhodná na terénne vyučovanie. Pozri poznámku vyššie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Bratislava-Rusovce. Mestská časť Bratislavy – jedna zo štyroch na pravej strane Dunaja – v Podunajskej rovine neďaleko slovensko-maďarského hraničného prechodu Rusovce-Rajka. (Jej katastrálne územie na západe hraničí s Rakúskom.) Najstaršie osídlenie na jej území je z doby bronzovej (2200 – 1600 p. n. l.). V obci sa nachádzajú vykopávky rímskeho vojenského tábora Gerulata z 1. – 5. storočia (samostatné heslo nižšie). Prvá písomná zmienka o nej je z roku 1208. Bola významnou pohraničnou pevnosťou a obchodným strediskom. V rokoch 1515 – 1575 v štyroch vlnách územie dosídlili Chorváti. V roku 1646 panstvo získal gróf Štefan Zichy, predseda Uhorskej komory, a táto rodina sa stala takmer výlučnými zemepánmi obce na ďalších 200 rokov (viac v hesle Kaštieľ…). V 17. storočí tu existoval cech obuvníkov a tkáčov. V rokoch 1920 – 1947 bola obec súčasťou Maďarska. V roku 1972 sa stala mestskou časťou Bratislavy. Zvyšky Gerulaty ako aj kaštieľ s parkom sú národnými kultúrnymi pamiatkami, v roku 1990 boli Rusovce vyhlásené za pamiatkovú zónu.

Kaštieľ v Rusovciach. Neogotická trojkrídlová stavba na východnom okraji strednej časti obce Rusovce obkolesená parkom s rozlohou 13 ha, voľne severovýchodným smerom prechádzajúcim do okolitej krajiny. Od roku 1646 panstvo patrilo Zichyovcom, ktorí si tu vybudovali letné sídlo. Pôvodný zámok v rokoch 1841 – 1846 prestaval gróf Emanuel Zichy-Ferraris podľa vzoru anglických panstiev v tudorovskom (neogotickom) štýle. V roku 1872 panstvo kúpil gróf Hugo Henckel von Donnersmarck a vybudoval tu žrebčinec. V roku 1906 panstvo s kaštieľom a žrebčincom kúpil gróf Elemír Lónyay s manželkou Štefániou, vdovou po korunnom princovi Rudolfovi. Cez prvú svetovú vojnu bola v čeľadníku zriadená nemocnica, v ktorej sama grófka Štefánia robila hlavnú sestru. V roku 1944 kaštieľ obsadilo nemecké komando a o rok nato sovietske vojská, ktoré ho v priebehu jedného týždňa vydrancovali. Ešte v roku 1944 manželia odkázali kaštieľ i s majetkom benediktínskemu opátstvu v maďarskej Pannonhalme, kam sa aj sami uchýlili a Štefánia tu aj dožila (1945). Od roku 1950 v kaštieli sídlil Slovenský ľudový umelecký kolektív, od 70. rokov 20. storočia kaštieľ i s okolitým parkom pre chýbajúcu údržbu a od 90. rokov aj využitie chátra. Od roku 1963 je kaštieľ i park národnou kultúrnou pamiatkou. Je neprístupný, obohnaný nepriehľadným oplotením.

Záhrada – park – lesopark kaštieľa v Rusovciach. Na začiatku 20. storočia, po významnej prestavbe spolu so zámkom v polovici 19. storočia, bola záhrada kaštieľa v Rusovciach považovaná za

jednu z najkrajších a najpestovanejších záhrad veľkopanských sídiel. Udržiavalo ju veľké panské záhradníctvo Stephaneum, ktoré malo 36 skleníkov, bolo známe aj mimo župy, keďže obchodovalo vo veľkom aj formou zásielok železničnou dopravou do celej Európy. Majitelia panstva postupne pretvárali aj lesy v okolí sídla do parkovej podoby, pričom domáce dreviny boli nahrádzané exotickými introdukovanými druhmi, ktoré tu rastú i dnes. Prostredie obohatila japonská a ružová záhrada a atraktívne architektonické doplnky pre trávenie voľného času (altánok, odpočívadlo, fontána, koniareň, vodárenská veža a i.). Významnou súčasťou parku bolo rameno Dunaja – dnešný Rusovský kanál –, kedysi využívané na člnkovanie. Tri mostíky, ktoré ho križujú, vedú do lesoparku, voľne prechádzajúceho do okolitých lesov a polí. Ešte dve desaťročia po druhej svetovej vojne sa o zámocký park staral tím záhradníkov lónyayovského Stephanea. V 50. a 60. rokoch 20. storočia bol park a kaštieľ stálym miestom každej významnejšej štátnej návštevy či udalosti (N. S. Chruščov, Gérard Philipe, Valentina Tereškovová, vystúpenie Alexandrovcov). V 70. a 80. rokoch 20. storočia sa tu konali mnohé kultúrne podujatia celomestského významu (Kultúrne leto). Po roku 1989 bolo v parku vyrúbaných asi 90 stromov, napriek tomu je dodnes so susediacim lesoparkom jedinečným a atraktívnym poloprírodným prvkom okraja Bratislavy s rozlohou viac ako 40 ha. Z dendrologického hľadiska parku dominujú mohutné exempláre pagaštana konského (*Aesculus hippocastanum*). Žije v ňom mnoho vzácnych aj bežných druhov rastlín i živočíchov, z ktorých najnápadnejšími sú početné havrany čierne (*Corvus frugilegus*), spoločenské vtáky, ktoré si svoje hniezda vybudovali na mohutných platanoch. Žije tu tiež šesť druhov ďatľov. Park je od roku 1963 národnou kultúrnou pamiatkou a je verejnosti voľne prístupný.

Rímsky kastel Gerulata. Bývalý vojenský tábor (kastel) na území dnešných Rusoviec, ktorý bol súčasťou Limes Romanus – hraničného opevnenia Rímskej ríše. Rozvoj tábora sa datuje do 2. – 4. storočia, v 5. storočí pod tlakom germánskych kmeňov zanikol a v 9. storočí na jeho zvyškoch vzniklo slovanské osídlenie. Tábor mal dôležitú strategickú úlohu – chránil východné krídlo rímskych légií sídliacich v Carnunte, hlavnom meste provincie Pannonia (v okolí dnešnej obce Petronell-Carnuntum v Rakúsku, asi 30 km severozápadne od Rusoviec). Názov Gerulata prevzali Rimania pravdepodobne od domáceho keltského obyvateľstva. V zázemí tábora je doložené civilné osídlenie, poľnohospodárske usadlosti a viaceré pohrebiská, nachádzal sa tu zrejme aj brod a prístav. Stavebné zvyšky a archeologické nálezy kastela sú najvýznamnejšou pamiatkou z obdobia Rímskej ríše na Slovensku – od roku 1963 je národnou kultúrnou pamiatkou. Z celého systému Limes Romanus boli do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO postupne od roku 1987 zapísané tri časti (Hadriánov val, časť nemeckého limesu a Antoninov val) a existuje nominácia na rozšírenie zápisu o dve časti z územia Slovenska: rímsky vojenský tábor Gerulata v Bratislave-Rusovciach a rímsky vojenský tábor Kelemantia v Iži. Zrekonštruované zvyšky rusovského kastela sú prezentované v expozícii sezónne (marec – november) prístupného múzea Gerulata, súčasti Múzea mesta Bratislavy.

Chránený areál Ostrovné lúčky. Chránené územie na západnom konci Podunajskej roviny medzi Dunajom a jeho pravostrannou protipovodňovou hrádzou na úrovni k. ú. Rusovce vyhlásené v roku 2021 na ochranu biotopov lužného lesa a mokradí, ako aj typického rázu lužnej krajiny s výskytom mnohých vzácnych živočíšnych druhov (napr. vážka (*Leucorrhinia pectoralis*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), lopatka dúhová (*Rhodeus sericeus amarus*), hrebenačka vysoká (*Gymnocephalus baloni*), hrúz bieloplutvý/Vladykov (*Gobio albipinnatus*), kunka červenobruchá (*Bombina bombina*), mlok dunajský (*Triturus dobrogicus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*)), najmä vtákov (bocian čierny, brehula hnedá, bučiačik močiarny, čajka čiernohlavá, haja tmavá, hlaholka severská, hrdzavka potápavá, chochlačka sivá, ch. vrkočatá, kačica chrapľavá, k. chripľavá, kalužiak červenonohý, kaňa močiarna, ľabtuška poľná, orliak morský, potápač biely, rybár riečny, rybárik riečny či volavka striebristá). Areál je zároveň území európskeho významu Ostrovné lúčky a je súčasťou rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000) ako aj ramsarskej lokality Dunajské luhy.

Chránené vtáčie územie Sysľovské polia a **Pamätné miesto Laura majer** > pozri Sezónny náučný chodník Sysľovské polia

Dunaj. Pozri samostatné heslo a obrázky (mapy) v > Dunajský náučný chodník

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Dunajské luhy. Chránené územie na západnom konci **Podunajskej roviny** pozdĺž Dunaja od Kopáčskeho ostrova (pri Slovnafte v Bratislave) po Veľkolélsky ostrov (pred Zlatnou na Ostrove v okrese Komárno) vyhlásené v roku 1998, pozostávajúce z piatich samostatných častí. Zaberá čiastočne plochu recentného (t. z. nedávno či aktuálne sa vyvíjajúceho) agradačného valu Dunaja, ktorý je osou svojrázneho územia so sústavou dunajských riečnych ramien a akumulačných depresií medzi nimi. Pre tvarovú i vývojovú podobnosť s normálnymi riečnymi deltami sa táto podunajská oblasť nazýva vnútrozemskou deltou. Vyvinula sa ešte pred zásahmi človeka do prirodzeného hydrologického režimu Dunaja pod miestom jeho prerezania sa cez Karpaty – pričom cca 12 km dlhý úsek toku Dunaja medzi Hainburgom v Rakúsku a hradným vrchom v Bratislave môžeme označiť ako prielomový – a jeho vstupom do tektonicky poklesávajúcej severozápadnej časti Malej dunajskej kotliny, v ktorej rieka sedimentovala veľké množstvo štrkov a štrkopieskov prinášaných najmä počas povodní zo svojho horného toku. Takto vytvorená ramenná sústava sa po reguláciách a výstavbe vodného diela Gabčíkovo zachovala čiastočne už len v úseku od Dobrohošťa po Sap. V závislosti od hydrologických podmienok sa tu na pomerne malom území vyskytujú pestré a to aj vzácne či ohrozené spoločenstvá – lesné, vodné, mokraďové, lúčne aj psamofilné – so zastúpením chránených druhov napr. vodných rastlín otvorených plôch ramennej sústavy – lekno biele, leknica žltá, vzácna salvínia plávajúca, kotvica plávajúca, leknovec štítnatý a i.; v lúčnych spoločenstvách a v bývalých mŕtvych ramenách sú to vstavač ploštičný, v. vojenský, v. obyčajný, kruštík širokolistý, vemenník dvojlistý a i. V závislosti od výšky hladiny podzemnej vody a prípadných záplav na území lesa tu rastú vŕbové jelšiny, jaseniny s topoľom, dubom, hrabom či brestom a na najsuchších miestach drieňové dúbravy. Rozšírenie zoocenóz od vodných až po xerotermné je rovnako ovplyvnené najmä hydrologickými podmienkami. Zoogeograficky je územie pod vplyvom Panónskej nížiny, ale v dôsledku prepojenia Dunajom i Álp. Najviac sú tu zastúpené močiarne a vodné biocenózy a spoločenstvá lužných lesov (22 druhov ohrozených mäkkýšov, viac ako 1 800 druhov chrobákov – z nich je pozoruhodný najmä výskyt doteraz vo svete neznámeho druhu *Thinobius korbeli* –, reliktný hraboš severský). Osobitný význam má územie pre hniezdenie, zimovanie či migráciu vodného vtáctva s pravidelným výskytom vzácnych druhov vtákov (orliak morský, beluša malá, volavka purpurová a i.). V Dunaji a jeho ramenách sa vyskytuje najvyšší počet druhov rýb zo všetkých vodných tokov Slovenska – zo vzácnych a chránených druhov tu žije divá forma kapra (sazan), blatniak tmavý, šabľa krivočiara a býčko škvrnitý. V hraniciach CHKO leží viacero území európskeho významu a celá je súčasťou chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000) a celá je zapísaná do zoznamu mokradí medzinárodného významu (ramsarská lokalita Dunajské luhy).

Názvy informačných panelov

1. Náučný turistický chodník Rusovce – Rusovský kanál. Prírodná rezervácia Dunajské ostrovy
2. Ramsarská konvencia. Lesné a rastlinné spoločenstvá pozdĺž Dunaja
3. Pamiatkové hodnoty Rusoviec – Rusovský kaštieľ. Nájdite sa v Rusovciach. Rusovce – Oroszvár – Karlburg

Kaštieľ

MAPY.CZ